

PAWEŁ GACEK*

Odmowa przyznania świadczenia motywacyjnego w sytuacji wszczęcia postępowania karnego przeciwko funkcjonariuszowi Policji

Wprowadzenie

W dniu 1 października 2020 r. weszła w życie Ustawa z dnia 14 sierpnia 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw¹, która w art. 1 pkt 17 dodała nowy przepis do Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji². Wprowadzony wymienionym aktem prawnym do ustawy o Policji art. 120a statuuje nową instytucję tzw. świadczenia motywacyjnego.

Celem tej regulacji, jak wynika wprost z uzasadnienia do projektu ustawy o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Służbie Więziennej oraz niektórych innych ustaw³, było zatrzymanie jak najdłużej w służbie w formacjach

* Paweł Gacek, dr, Komenda Główna Policji, e-mail: p.gacek@wp.pl, <http://orcid.org/0000-0001-6365-3146>.

¹ Dz.U. 2020, poz. 1610.

² Tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 360 ze zm., dalej „ustawa o Policji”.

³ Rządowy projekt ustawy o szczególnych rozwiązaniach dotyczących wsparcia służb mundurowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz Służby Więziennej, druk sejmowy nr 432/IX kadencja, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=432> (dostęp: 2 IV 2021).

podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych doświadczonych funkcjonariuszy o wysłudze co najmniej 25 lat. Z obserwacji wynika bowiem, że od kilku lat utrzymuje się wysoki poziom wakatów w tych służbach. Konieczność właściwej (pełnej) obsady etatowej w poszczególnych formacjach zmilitaryzowanych podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych jest w pełni uzasadniona ze względu na to, że braki w tym zakresie mają bezpośredni wpływ na zdolność tych formacji do realizacji ich ustawowych zadań. Wzrost liczby wakatów, zwłaszcza w Policji, jest wynikiem tego, że funkcjonariusze z wyższym stażem służby, posiadający uprawnienia emerytalne, często podejmują decyzję o przejściu na zaopatrzenie emerytalne jeszcze przed osiągnięciem pełnej wysługi emerytalnej. Wdrożenie odpowiednich rozwiązań o charakterze finansowym – motywacyjnym w założeniu – stworzyć ma odpowiedni instrument zachęcający tych funkcjonariuszy do dalszego pełnienia służby. Instrumentem tym jest właśnie świadczenie motywacyjne⁴. Zgodnie z art. 120a ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o Policji policjantowi przyznaje się świadczenie motywacyjne po osiągnięciu: 25 lat służby, ale nie więcej niż 28 lat i 6 miesięcy – w wysokości 1500 zł miesięcznie, albo 28 lat i 6 miesięcy służby – w wysokości 2500 zł miesięcznie. Co do zasady więc świadczenie to ma w założeniu mieć charakter powszechny⁵, a jego przyznanie uzależnione jest od posiadanego przez policjanta stażu służby w Policji, do którego dolicza się staż w innych służbach wymienionych w art. 120a ust. 2 pkt 2 ustawy o Policji, a także okres traktowany jako równorzędny ze służbą w Policji lub w innych służbach, o którym mowa w art. 120a ust. 2 pkt 3 ustawy o Policji. Jego wysokość również uzależniona jest od osiągniętego stażu służby. Jak wynika z powyższego, staż służby jest warunkiem koniecznym do przyznania tego świadczenia. Nie oznacza to, że jest warunkiem wystarczającym. Konieczne jest ponadto wydanie wobec funkcjonariusza opinii służbowej, o której mowa w art. 35 ustawy o Policji, chyba że od wydania wobec niego ostatniej opinii służbowej nie upłynęły jeszcze 3 miesiące (art. 120a ust. 4 ustawy o Policji). Wydanie opinii służbowej

⁴ Jak jednak zaznacza M. Nowikowska, „Z uwagi na zaliczenie świadczenia motywacyjnego, zgodnie z art. 108 ust. 1 pkt 5a ustawy o Policji, do katalogu świadczeń (należności) pieniężnych, nie stanowi ono składnika uposażenia lub dodatku do uposażenia i tym samym nie stanowi podstawy wymiaru emerytury” (M. Nowikowska, *Uwagi do art. 120a*, w: *Ustawa o Policji. Komentarz*, pod red. K. Chałubińskiej-Jentkiewicz, J. Kurek, 2021, Legalis/el.).

⁵ Ibidem.

jest nie tylko jednym z warunków umożliwiających przyznanie świadczenia motywacyjnego, opinia o określonej treści może być bowiem także przeszkodą do jej przyznania, a zatem może stanowić przesłankę negatywną, po zaistnieniu której nie jest możliwe przyznanie świadczenia motywacyjnego. Jeżeli policjant otrzyma jedną z opinii służbowych, o których mowa w art. 38 ust. 2 pkt 2 ustawy o Policji (o nieprzydatności na zajmowanym stanowisku, stwierdzonej w opinii służbowej w okresie służby przygotowawczej) albo w art. 38 ust. 2 pkt 3 ustawy o Policji (o niewywiązywaniu się z obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku, stwierdzonym w okresie służby stałej w dwóch kolejnych opiniach służbowych, między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy), albo w art. 41 ust. 1 pkt 2 (o nieprzydatności do służby, stwierdzonej w opinii służbowej w okresie służby przygotowawczej), albo w art. 41 ust. 2 pkt 1 ustawy o Policji (o niewywiązywaniu się z obowiązków służbowych w okresie odbywania służby stałej lub służby kontraktowej, stwierdzonym w dwóch kolejnych opiniach, między którymi upłynęło co najmniej 6 miesięcy), wówczas świadczenie motywacyjne nie przysługuje mu przez okres jednego roku od dnia otrzymania jednej z takich opinii służbowych (mających charakter ostateczny).

Wskazany powyżej przypadek, jak zaznaczono, stanowi jedną z przesłanek negatywnych skutkujących nieprzyznaniem świadczenia motywacyjnego. Nie oznacza to jednak, że jest to jedyna przesłanka, której zmaterializowanie się uniemożliwia przyznanie policjantowi legitymującym się co najmniej 25-letnim stażem służby świadczenia motywacyjnego. Wszystkie te przesłanki zostały zamieszczone w art. 120a ust. 7 pkt 1–4 ustawy o Policji. Zawarty tam katalog ma charakter zamknięty (*numerus clausus*).

Trudno byłoby w ramach tylko jednego opracowania odnieść się do wszystkich przesłanek negatywnych uniemożliwiających przyznanie świadczenia motywacyjnego. Wobec tego dalsze rozważania będą skoncentrowane wyłącznie na jednej z nich, zawartej w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji, z tym jednak zastrzeżeniem, że dotyczyć będą określonego aspektu związanego z wszczęciem przeciwko policjantowi postępowania karnego. Jak wynika wprost z tego przepisu, świadczenia motywacyjnego nie przyznaje się policjantowi, przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne (lub dyscyplinarne)⁶, do czasu prawomocnego

⁶ Kwestie związane z wszczęciem postępowania dyscyplinarnego pozostają poza zakresem niniejszego opracowania.

zakończenia tego postępowania. Konieczne jest zatem ustalenie zakresu spraw o charakterze karnym, które objęte są przedmiotowym przepisem, a także punktu na osi czasowej, który skutkuje skierowaniem postępowania karnego przeciwko osobie posiadającej przymiot funkcjonariusza Policji. Zagadnienie to dotychczas nie było przedmiotem pogłębionej analizy zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze. Wynika to głównie z tego, że regulacja ta obowiązuje dopiero od kilku miesięcy. W praktyce stosowanie tych przepisów pragmatyki służbowej budzi uzasadnione wątpliwości organów zobligowanych zarówno do przyznania świadczenia motywacyjnego, jak i do jego nieprzyznania, w sytuacji zmateriałizowania się chociażby jednej z przesłanek negatywnych⁷.

1. Przedmiot postępowania karnego

Już wstępna analiza przepisu art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji daje podstawę do stwierdzenia, że ustawodawca objął nim postępowania karne, których przedmiotem jest każdego rodzaju czyn wypełniający znamiona przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, i to niezależnie od tego, czy jest on przestępstwem ściganym z oskarżenia publicznego (niezależnie od trybu, w jakim postępowanie karne jest prowadzone, tj. zarówno w trybie bezwarunkowym – niezależnym od woli innych osób, jak i warunkowym, bo uzależnionym od uprzedniego złożenia wniosku o ściganie przez uprawniony podmiot), czy też przestępstwem ściganym z oskarżenia prywatnego. Nie ma również znaczenia, czy przestępstwo będące przedmiotem danego postępowania karnego ma charakter umyślny czy nieumyślny. Nieistotne z punktu widzenia przepisu art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji jest też to, czy przestępstwo ma charakter powszechny, czy jest przestępstwem skarbowym, a także

⁷ Organem właściwym do przyznania świadczenia motywacyjnego jest przełożony właściwy w sprawach osobowych policjanta (art. 120a ust. 3 ustawy o Policji), z wyjątkiem Komendanta Głównego Policji i jego zastępców oraz Komendanta Biura Spraw Wewnętrznych Policji i jego zastępców, którym świadczenie motywacyjne przyznaje minister właściwy do spraw wewnętrznych (art. 120a ust. 5 ustawy o Policji). Komendant Główny Policji przyznaje natomiast świadczenie motywacyjne Komendantowi Centralnego Biura Śledczego Policji, dowódcy BOA, komendantom wojewódzkim Policji, Komendantowi Stołecznemu Policji, komendantom szkół policyjnych i ich zastępcom oraz Komendantowi-Rektorowi Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie i osobie pełniącej w uczelni służb państwowych funkcję kierowniczą do spraw realizacji zadań uczelni jako jednostki organizacyjnej właściwej służby (art. 120a ust. 6 ustawy o Policji).

czy ma związek z prawami i obowiązkami funkcjonariusza bądź czy zostało popełnione podczas lub w związku z wykonywaniem przez niego czynności służbowych. Przedmiotem postępowania nie może być jednak czyn będący wykroczeniem.

Wykładnia językowa przepisu art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji, a w szczególności zawartego w nim sformułowania: „przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne”, wskazuje w sposób niebudzący wątpliwości, że celem ustawodawcy było objęcie najszerszego kręgu przypadków, które skutkują wszczęciem postępowania karnego przeciwko osobie. Tym samym odmowa przyznania świadczenia motywacyjnego winna nastąpić w każdej sytuacji, gdy zostanie ustalone, że postępowanie karne zostało skierowane przeciwko osobie – toczy się przeciwko niej, i to niezależnie od trybu, w którym to następuje.

Należy bowiem zaznaczyć, że powołany art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji nie zawiera żadnych dodatkowych określeń, którymi charakteryzować miałyby się postępowanie karne, a które umożliwiłyby wyłączenie pewnych przypadków spod zakresu normy wynikającej z tego przepisu. Argumentację tę wzmacnia analiza art. 39 ust. 1, 2 i 2a ustawy o Policji, które obligują albo uprawniają przełożonego właściwego w sprawach osobowych do zastosowania odpowiedniego instrumentu prawnego skutkującego zawieszeniem policjanta w czynnościach służbowych, w zależności od tego, czy zainicjowane postępowanie karne dotyczy przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, umyślnego, ściganego z oskarżenia publicznego (art. 39 ust. 1 ustawy o Policji)⁸, przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, nieumyślnego, ściganego z oskarżenia publicznego (art. 39 ust. 2 ustawy o Policji), czy też wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 55 § 1 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego⁹ (art. 39 ust. 2a ustawy o Policji). W braku analogicznego rozwiązania w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji do tego, jakie przyjęto w art. 39 ustawy o Policji – obligującego do zawieszenia w czynnościach służbowych w sytuacji wszczęcia postępowania karnego przeciwko funkcjonariuszowi Policji, jeśli jego przedmiotem jest przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, a także uprawniającego do takiego zawieszenia w sytuacji, gdy przedmiotem takiego postępowania jest przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, nieumyślne, ścigane

⁸ Szerzej na ten temat P. Gacek, *Obligatory suspension of a Police officer from official duties*, „Acta Iuris Stetinensis” 2019, no. 4(28), s. 113–139.

⁹ Tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 534 ze zm., dalej „k.p.k.”.

z oskarżenia publicznego albo gdy został wniesiony do sądu subsydiarny akt oskarżenia, determinuje do przyjęcia, że każdy przypadek zainicjowania postępowania karnego przeciwko funkcjonariuszowi obliguje do odmowy przyznania mu świadczenia motywacyjnego. Jak bowiem wykazano, odmowa ta jest związana *ipso facto* z każdym przypadkiem skierowania postępowania karnego przeciwko funkcjonariuszowi posiadającemu co najmniej 25-letni staż służby, a zatem gdy w danym przypadku można stwierdzić, że postępowanie takie znajduje się w fazie *in personam*. Stanowisko przeciwnie nie wytrzymuje krytyki. Gdyby przyjąć, że określona kategoria postępowań karnych byłaby wyłączona spod zakresu tego przepisu, wówczas należałoby zadać pytanie, dlaczego ustawodawca nie uczynił tego *expressis verbis* w treści konkretnego przepisu pragmatyki służbowej.

Warto jednocześnie zaznaczyć, że organy Policji związane są formalnoprawną kwalifikacją czynu wynikającą z określonych decyzji procesowych i nie mogą dokonywać żadnych ustaleń w tym zakresie¹⁰. Nie mogą w szczególności kwestionować dokonanych przez organy procesowe w postępowaniu karnym ustaleń, wartości zgromadzonego materiału dowodowego, a także przyjętej kwalifikacji prawnej czynu. Czynności te zastrzeżone są dla uprawnionego podmiotu, który inicjuje postępowanie przeciwko danej osobie, tj. prokuratora lub nieprokuratorского organu prowadzącego postępowanie karne, oskarżyciela publicznego wnoszącego akt oskarżenia, oskarżyciela subsydiarnego – w przypadku wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia, a także oskarżyciela prywatnego – w przypadku wniesienia prywatnego aktu oskarżenia lub pisemnej skargi.

Reasumując to, co zostało powiedziane, należy stwierdzić, że zmaterializowanie się przesłanki określonej w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji następuje z chwilą, z którą zostało zainicjowane postępowanie karne przeciwko osobie – funkcjonariuszowi Policji posiadającemu co najmniej 25-letni staż służby. Okoliczność tę potwierdzają podjęte decyzje procesowe organów prowadzących postępowanie karne albo podmiotów uprawnionych do wniesienia i popierania oskarżenia przed sądem. Ustalenie w tym zakresie (uzyskanie informacji, a także

¹⁰ Wyrok NSA z 7 VII 2016 r., sygn. I OSK 1429/15, Legalis nr 1511316 – chociaż orzeczenie to dotyczy kwestii związanych z instytucją zawieszenia w czynnościach służbowych, to stanowisko odnoszące się do zagadnienia związania organów Policji formalną kwalifikacją prawną czynu przedstawioną przez prokuratora przy wszczęciu przeciwko policjantowi postępowania karnego można *per analogiam* odnieść do omawianej tematyki.

dokumentów potwierdzających te okoliczności) przez przełożonego właściwego w sprawach osobowych obliuguje go do niezwłocznej odmowy przyznania świadczenia motywacyjnego funkcjonariuszowi do czasu prawomocnego zakończenia postępowania karnego prowadzonego przeciwko niemu.

2. Wszczęcie postępowania karnego przeciwko osobie

Zmiana stadium postępowania karnego z fazy *in rem* w fazę *ad personam* zależna jest od trybu, w jakim postępowanie to winno być prowadzone. Przepisy procedury karnej przewidują różne tryby, których wdrożenie uzależnione jest od rodzaju przestępstwa będącego jego przedmiotem. Wobec tego konieczne jest wyodrębnienie pewnych zagadnień związanych z wszczęciem postępowania karnego przeciwko osobie, jeśli dotyczy ono:

- przestępstwa z oskarżenia publicznego,
- przestępstwa z oskarżenia prywatnego.

W polskim porządku prawnym przyjęto zasadę ścigania z urzędu, a zatem co do zasady, są one ścigane w trybie publicznoskargowym¹¹. Dotyczy to również tych przestępstw, których ściganie wymaga uprzedniego złożenia wniosku o ściganie przez uprawniony podmiot. Złożenie takiego wniosku umożliwi prowadzenie postępowania tak jak w innych przestępstwach publicznoskargowych (art. 12 § 1 k.p.k.)¹². Analogicznie jest w przypadku przestępstw prywatnoskargowych, które zostały objęte skargą publiczną na zasadzie wskazanej w art. 60 k.p.k. Z chwilą objęcia tych przestępstw ściganiem przez oskarżyciela publicznego zmienia się tryb ich ścigania z prywatnoskargowego na publicznoskargowy¹³.

Przesłanka, o której mowa w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji, materializuje się z chwilą wszczęcia postępowania przeciwko osobie, a zatem z chwilą zmiany jego stadium z fazy *in rem* w *ad personam*. W przypadku przestępstw publicznoskargowych związane jest to z instytucją przedstawienia zarzutów. Zgodnie z art. 313 § 1 k.p.k., jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa (dochodzenia) lub zebrane w jego toku uzasadniają podejrzenie, że czyn popełniła określona

¹¹ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2019, s. 64.

¹² Ibidem, s. 64 i n.

¹³ Ibidem, s. 64.

osoba, sporządza się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza się je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się go¹⁴. W wyniku przedstawienia zarzutów postępowanie skierowane jest już przeciwko konkretnej osobie, a stan ten trwa aż do zakończenia tego postępowania. Zaznaczyć bowiem należy, że co do zasady¹⁵ zmiana stadium postępowania wskutek skierowania go przeciwko danej osobie nie może już powodować powrotu do stadium *in rem*, a następnie do ponownego skierowania tego postępowania w stosunku do tej samej osoby. Nie zmienia tego w szczególności wniesiony po zakończeniu postępowania przygotowawczego akt oskarżenia. Świadczy on wyłącznie o zakończeniu tego etapu postępowania karnego i zainicjowaniu postępowania jurysdykcyjnego.

Przedstawienie zarzutów stanowi, jak to zostało wcześniej zaakcentowane, pewien zespół czynności polegających na sporządzeniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów, ich ogłoszeniu podejrzanemu

¹⁴ Należy też dodać, że chociaż co do zasady przedstawienie zarzutów następuje w toku postępowania przygotowawczego, po jego formalnym wszczęciu, to procedura karna przewiduje możliwość przedstawienia zarzutów już na etapie postępowania w niezbędnym zakresie (art. 308 § 2 k.p.k.). Treść zarzutu wpisuje się wówczas do protokołu przesłuchania podejrzanego bez konieczności sporządzania odrębnego postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Czynność sprowadza się natomiast do ogłoszenia podejrzanemu treści zarzutów i przesłuchania go w tym charakterze. Uproszczone przedstawienie zarzutów, o którym mowa w art. 308 § 2 k.p.k., skutkuje, tak samo jak zwykle przedstawienie zarzutów (art. 313 § 1 k.p.k.), zmianą stadium postępowania karnego. Jeśli formą prowadzonego postępowania jest dochodzenie, po jego formalnym wszczęciu, nie jest konieczne wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów, chyba że podejrzany jest tymczasowo aresztowany (art. 325g § 1 k.p.k.), zwłaszcza gdy zmiana stadium postępowania nastąpiła już w postępowaniu w niezbędnym zakresie (S. Waltoś, *Proces karny*, Warszawa 2003, s. 472 i n.). W postępowaniu przyspieszonym czynności z udziałem podejrzanego również ograniczają się wyłącznie do przesłuchania go (art. 517c k.p.k.). Jeśli natomiast formą prowadzonego postępowania jest śledztwo, po jego formalnym wszczęciu, najpóźniej w ciągu 5 dni od dnia przesłuchania, o którym mowa w art. 308 § 2 k.p.k., wydaje się postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo, w razie braku warunków do jego sporządzenia, umarza się postępowanie w stosunku do osoby przesłuchanej (art. 308 § 3 k.p.k.). Zaznaczyć także należy, że chociaż postępowanie karne prowadzone przeciwko funkcjonariuszowi Policji (funkcjonariuszowi publicznemu) o występki, zgodnie z art. 309 pkt 2 k.p.k., musi mieć formę śledztwa, to przełożony nie jest uprawniony do badania przyczyn, dla których postępowanie przeciwko funkcjonariuszowi Policji przybrało niewłaściwą formę. Istotną jest wyłącznie zmiana stadium postępowania karnego, niezależnie od tego, w jakiej formie to postępowanie jest prowadzone. W uzupełnieniu należy też zaznaczyć, że jeśli przedmiotem postępowania karnego jest zbrodnia, to właściwą formą jego prowadzenia jest śledztwo (art. 309 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 25 § 1 pkt 1 k.p.k.).

¹⁵ Z zastrzeżeniem wyjątków, o których mowa w art. 327 § 2 k.p.k. i art. 328 § 1 k.p.k.

i przesłuchaniu go w tym charakterze¹⁶. Zasadą jest, że właśnie wykonanie tego zespołu czynności rozgranicza stadium postępowania *in rem* od stadium *ad personam*. Jak słusznie bowiem wskazuje K. Marszał, od momentu wykonania tych czynności postępowanie karne zostaje skierowane przeciwko indywidualnie oznaczonej osobie¹⁷. Wobec tego na gruncie procedury karnej samo sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów, choć jest warunkiem koniecznym do zmiany stadium postępowania, nie jest wystarczające do statuowania tej zmiany, gdyż czynności muszą zostać dopełnione ogłoszeniem zarzutów i przesłuchaniem podejrzanego. Reguła ta nie ma jednak charakteru bezwzględnie obowiązującego i przewiduje istnienie pewnych wyjątków, które uprawniają do uznania, że nastąpiła zmiana stadium postępowania karnego już w chwili sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów, bez konieczności dopełnienia pozostałych czynności. Dotyczy to sytuacji, w których czynności ogłoszenia zarzutów i przesłuchania podejrzanego nie da się przeprowadzić ze względu na jego ukrywanie się lub nieobecność w kraju (art. 313 § 1 *in fine* k.p.k.). W takich sytuacjach już samo sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów skutkuje zmianą stadium i skierowaniem postępowania przeciwko osobie, wobec której sporządzono postanowienie o przedstawieniu zarzutów. Doniosłość instytucji przedstawienia zarzutów w procedurze karnej ma jednak swoje uzasadnione podstawy. Z chwilą zmiany

¹⁶ S. Waltoś i P. Hofmański wyodrębniają następujące czynności stanowiące instytucję przedstawienia zarzutów: sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów, niezwłoczne ogłoszenie jego treści podejrzanemu oraz pouczenie go o uprawnieniach i obowiązkach, przesłuchanie podejrzanego, chyba że nie jest to możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju, pouczenie podejrzanego o prawie żądania do czasu zawiadomienia go o terminie zaznajomienia z materiałami śledztwa podania mu ustnie podstaw zarzutów, a także sporządzenia uzasadnienia na piśmie, sporządzenia takiego uzasadnienia oraz jego doręczenia podejrzanemu i ustanowionemu obrońcy w terminie 14 dni (S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018, s. 504 i n.).

¹⁷ K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1998, s. 349, a także wyrok Sądu Najwyższego (SN) – Izba Karna z 24 VI 2013 r., sygn. V KK 453/12, Legalis nr 712236: „dla przyjęcia, że nastąpiło przekształcenie postępowania z fazy *in rem* w fazę *in personam*, niezbędne jest łączne spełnienie 3 warunków: sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów, jego niezwłoczne ogłoszenie i przesłuchanie podejrzanego, oczywiście o ile nie skorzysta on z prawa do odmowy składania wyjaśnień oraz gdy nie wystąpią sytuacje wskazane w art. 313 § 1 *in fine* k.p.k. W praktyce sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów, jego ogłoszenie i ewentualne przesłuchanie podejrzanego powinno nastąpić w ciągu jednego dnia, chyba że zachodzą okoliczności wskazane w art. 313 § 1 k.p.k. *in fine*”.

stadium postępowania pojawia się w nim strona (tj. podejrzany¹⁸), której przepisy procedury karnej przyznają określone prawa i obowiązki¹⁹. Tym samym co do zasady wykonanie określonej sekwencji czynności pozwala dopiero na precyzyjne wytyczenie punktu na osi czasowej, który powoduje zmianę jego stadium²⁰. W praktyce zdarza się jednak, że pomiędzy sporządzeniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów a jego ogłoszeniem i przesłuchaniem podejrzanego może zaistnieć znaczny okres, zwłaszcza gdy osoba wezwana w charakterze podejrzanego swoim działaniem uchyla się czasowo od stawienia się na tę czynność. Stąd też na gruncie pragmatyki służbowej reguła, zgodnie z którą zmiana stadium postępowania karnego immanentnie związana jest z dopełnieniem określonej sekwencji czynności procesowych, nie powinna mieć aż tak doniosłego znaczenia. Analizując regulację zawartą w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji, należy przede wszystkim brać pod uwagę cel i funkcję normy prawnej wynikającej z tego przepisu. Celem tym jest możliwie niezwłoczne wstrzymanie przyznania i wypłaty świadczenia motywacyjnego wobec tych funkcjonariuszy, wobec których prowadzone jest postępowanie karne, do czasu jego zakończenia, tj. do prawomocnej decyzji o jego umorzeniu przeciwko danemu funkcjonariuszowi albo wydania wyroku uniewinniającego. Przesłanka ta zabezpiecza zatem interes fiskalny państwa, bo umożliwia wstrzymanie się ze świadczeniem wobec tych funkcjonariuszy, którzy w ocenie ustawodawcy, ze względu na sytuację procesową, w której się znaleźli, nie mogą być gratyfikowani na równi z tymi, którzy nie są zaangażowani w postępowanie karne w związku z podejrzeniem o działanie naruszające przepisy prawa karnego.

Nie można bowiem w sposób bezkrytyczny przenosić wszystkich mechanizmów postępowania karnego, jakie wiążą się ze zmianą stadium postępowania karnego, na grunt pragmatyki służbowej. Regulacja zawarta w pragmatyce służbowej nie oddziałuje w żaden sposób na tok prowadzonego postępowania karnego, nie wpływa na status strony tego postępowania, a także na jego prawa i obowiązki. Przyjęcie

¹⁸ K. Marszał, *Proces...*, s. 351.

¹⁹ „Dopóki podejrzany nie wie o swojej sytuacji i nie zna treści czynionych mu zarzutów, nie może wykonywać swego prawa do obrony” (T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Postępowanie karne*, Warszawa 2007, s. 649).

²⁰ Przedstawienie zarzutów podejrzanemu, jak słusznie zaznacza S. Waltoś, wytycza granice pomiędzy śledztwem (dochodzeniem) w sprawie i śledztwem (dochodzeniem) przeciwko podejrzanemu (S. Waltoś, *Proces...*, s. 476).

odmiennego stanowiska stwarzałoby policjantowi możliwość (przynajmniej potencjalną) podjęcia działania nakierowanego na spowodowanie zwłoki w dopełnieniu wszystkich czynności składających się na instytucję przedstawienia zarzutów, a tym samym utrudniło ustalenie momentu, w którym zmaterializowała się przesłanka zamieszczona w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji. Przełożony właściwy w sprawach osobowych każdorazowo zobligowany byłby do precyzyjnego ustalenia, czy wykonane zostały wszystkie czynności, które skutkują zmianą stadium postępowania, a w sytuacji ustalenia, że nie zostały one dopełnione, do stwierdzenia, czy mimo braku ogłoszenia zarzutów podejrzanemu i przesłuchania go postępowanie karne zmieniło swoją fazę z *in rem* w *ad personam* i toczy się przeciwko funkcjonariuszowi już od chwili sporządzenia wobec niego postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Skoro sama procedura karna przewiduje pewne odstępstwa od ogólnej zasady, mimo że zmiana stadium postępowania karnego ma wpływ na prawa i obowiązki podejrzanego, to tym bardziej nie jest konieczne restryktywne utożsamianie zmiany tego stadium z dopełnieniem wszystkich czynności niezbędnych do przedstawienia zarzutów na gruncie pragmatyki służbowej. Należy bowiem ponownie zaakcentować, że regulacja zawarta w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji nie oddziałuje w żaden sposób na postępowanie karne. Cel tego przepisu wskazuje natomiast, że norma w nim zawarta winna być realizowana już w sytuacji samego sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów, bez konieczności oczekiwania przez przełożonego właściwego w sprawach osobowych na kolejne działania organu procesowego.

Należy brać również pod uwagę to, że informacja o sporządzeniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów może pochodzić wyłącznie od prokuratora realizującego swój obowiązek, o którym mowa w art. 21 § 2 k.p.k., a nie od funkcjonariusza, który mając świadomość konsekwencji finansowych, nie dopełni swojego obowiązku wynikającego z § 13 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie szczegółowych praw i obowiązków oraz przebiegu służby policjantów²¹. Informacja pochodząca od prokuratora (lub od policjanta, który zrealizuje swój obowiązek niezwłocznego powiadomienia o wszczęciu przeciwko niemu postępowania karnego) może natomiast ograniczyć się wyłącznie do kwestii związanych ze sporządzeniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów wobec policjanta

²¹ Tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 1113.

i nie zawierać informacji o terminie planowanych dalszych czynności, które dopełnią czynność skutkującą zmianą stadium postępowania z *in rem* w *ad personam*. Uniemożliwiłoby to lub znacznie utrudniło przełożonemu właściwemu w sprawach osobowych podjęcie niezwłocznych i adekwatnych czynności mających na celu wstrzymanie przyznania i wypłaty świadczenia motywacyjnego do czasu dokonania bardziej precyzyjnych ustaleń w tym zakresie.

Tym samym rygorystyczne traktowanie przesłanki zawartej w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji mogłoby prowadzić do wypaczenia mechanizmu, który ma stanowić instrument zabezpieczający przed niezasadnym przyznaniem świadczenia motywacyjnego wobec tych policjantów, wobec których sporządzono postanowienie o przedstawieniu zarzutów. Potwierdza to także stanowisko Naczelnego Sądu Administracyjnego (NSA), który w wyroku z 17 lipca 2018 r.²² stwierdził, że dopuszczalne jest utożsamienie określenia „wydanie” postanowienia o przedstawieniu zarzutów z jego „sporządzeniem”, o którym mowa w art. 313 § 1 k.p.k. Wskazał ponadto, że przepisy procesowe karne pełnią funkcje m.in. gwarancyjne, zapewniając podejrzanemu określone uprawnienia w tym postępowaniu. Przenoszenie ich jednak *in extenso* na inny grunt, zwłaszcza pragmatyki służbowej, nie jest poprawne ze względu na inny charakter obu reżimów prawnych, tj. procedury karnej i pragmatyki służbowej. Wobec tego transponowanie w procesie interpretacji przepisów ustawy o Policji uregulowań należących do postępowania karnego musi, zdaniem sądu, odbywać się z uwzględnieniem specyfiki służby, a także celu, jaki dana instytucja zawarta w pragmatyce służbowej ma spełniać. Celem tym jest, jak wcześniej zaznaczono, zabezpieczenie interesu służby, zwłaszcza w sytuacjach, w których między sporządzeniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów a ich ogłoszeniem i przesłuchaniem policjanta w charakterze podejrzanego upływa znaczny okres. I chociaż przedmiotowe orzeczenie dotyczyło instytucji zawieszenia w czynnościach służbowych, to niewątpliwie pogląd wyrażony przez sąd może być *per analogiam*, oczywiście z pewnymi modyfikacjami uwzględniającymi specyfikę omawianego zagadnienia związanego z instytucją świadczenia motywacyjnego, odniesiony do regulacji zawartej w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji²³.

²² Wyrok NSA z 17 VII 2018 r., sygn. I OSK 1913/16, Legalis nr 1833570.

²³ W tym samym tonie wyrok NSA z 10 XI 2017 r., sygn. I OSK 70/16, Legalis nr 1710801. Por. także z wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA) w Poznaniu z 29 VII 2014 r., sygn. II SA/Po 273/14, Legalis nr 1104412, w którym sąd zaznacza,

Odrębnego potraktowania wymaga natomiast analiza przypadku skierowania do sądu subsydiarnego aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 55 § 1 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem, w razie powtórnego wydania postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania w wypadku, o którym mowa w art. 330 § 2 k.p.k., pokrzywdzony może w terminie miesiąca od doręczenia mu zawiadomienia o postanowieniu prokuratora nadrzędnego o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia wnieść akt oskarżenia do sądu. Sformułowanie „wniesienie oskarżenia”, w świetle przepisów prawa karnego procesowego, należy utożsamiać z wniesieniem aktu oskarżenia do sądu przez uprawnionego oskarżyciela. Podmiotem tym jest z reguły prokurator występujący w roli oskarżyciela publicznego (art. 45 § 1 k.p.k.). Może nim być również sam pokrzywdzony, w sytuacji, o której mowa w art. 55 § 1 k.p.k., a także w sprawach prywatnoskargowych (które nie zostały objęte skargą publiczną na zasadzie art. 60 § 1 k.p.k.). W tym ostatnim przypadku oskarżyciel prywatny jest uprawniony do wniesienia tzw. prywatnego aktu oskarżenia do sądu. Wniesienie aktu oskarżenia do sądu przez uprawniony podmiot (oskarżyciela) skutkuje wszczęciem postępowania przed tym sądem, tj. postępowania jurysdykcyjnego (art. 14 § 1 k.p.k.). Postępowanie takie ma charakter kontradiktoryjny (sporny) i toczy się pomiędzy dwiema przeciwstawnymi stronami – oskarżycielem i oskarżonym. Za oskarżonego uważa się bowiem osobę, przeciwko której wniesiono oskarżenie do sądu, a także co do której prokurator złożył wniosek wskazany w art. 335 § 1 k.p.k. lub wniosek o warunkowe umorzenie postępowania karnego (art. 71 § 2 k.p.k.). Nabycie statusu oskarżonego wymaga zatem określonej czynności procesowej związanej z przeniesieniem postępowania z etapu postępowania przygotowawczego na etap postępowania jurysdykcyjnego na skutek

że do przyjęcia na gruncie art. 39 ust. 1 ustawy o Policji, iż przeciwko funkcjonariuszowi wszczęto postępowanie karne, wystarczające jest sporządzenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Rolą organów Policji nie jest bowiem ocena i badanie prawidłowości wszczęcia postępowania karnego na gruncie procedury karnej. Odmiennie stanowisko w odniesieniu do tej kwestii prezentuje M. Nowikowska (*Uwagi do art. 39, w: Ustawa o Policji. Komentarz*, pod red. K. Chałubińskiej-Jentkiewicz, J. Kurek, 2021, Legalis/el.), która powołuje stanowisko zawarte w wyroku WSA w Warszawie z 27 X 2015 r., sygn. II SA/Wa 358/15, Legalis nr 1364493. Sąd ten wskazał, że „Sam fakt wydania przez prokuratora postanowienia o przedstawieniu zarzutów nie może być utożsamiany z faktem przedstawienia podejrzanemu tego postanowienia”. W tym samym tonie wyrok WSA w Gdańsku z 5 VII 2018 r., sygn. III SA/Gd 335/18, Legalis nr 1810427, wyrok WSA w Białymstoku z 21 I 2016 r., sygn. II SA/Bk 740/15, Legalis nr 1432094 (dotyczy funkcjonariusza celnego), wyrok WSA w Gdańsku z 2 IV 2014 r., sygn. III SA/Gd 60/14, Legalis nr 953297.

wniesienia aktu oskarżenia albo pism będących surogatem tego aktu (zastępujących go)²⁴. Wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia przez pokrzywdzonego powoduje, że staje się on oskarżycielem posiłkowym. Zmaterializowanie się tego uprawnienia po stronie pokrzywdzonego wymaga jednak uprzedniego spełnienia przesłanek wskazanych w art. 55 § 1 k.p.k. Subsidiarny akt oskarżenia wymaga ponadto sporządzenia i podpisania go przez adwokata, radcę prawnego albo radcę Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, z zachowaniem warunków określonych w art. 332 i art. 333 § 1 k.p.k. Spełnienie tego warunku niweluje przynajmniej w skrajnej postaci możliwość dowolnej i subiektywnej oceny danego zdarzenia z udziałem funkcjonariusza, w kontekście podejrzenia o zachowanie wypełniające znamiona czynu zabronionego jako przestępstwa. Skuteczne wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia powoduje niewątpliwie zmianę stadium postępowania karnego. Od tego momentu prowadzone jest ono przeciwko indywidualnie wskazanej osobie. Należy również dodać, że jeśli warunkiem jego wniesienia było dwukrotne wydanie przez prokuratora decyzji procesowej odmawiającej wszczęcia postępowania karnego albo dwukrotne umorzenie tego postępowania prowadzonego *in rem*, to zmiana stadium postępowania nie mogła nastąpić ani w trakcie czynności sprawdzających (art. 307 k.p.k.), co wynika *ipso facto* z charakteru tych czynności, ani w toku postępowania przygotowawczego, bo nie doszło do przedstawienia zarzutów danej osobie, a zatem zmiana ta nastąpiła w związku z wniesieniem subsydiarnego aktu oskarżenia. Jeśli natomiast w toku postępowania przygotowawczego, które następnie dwukrotnie umorzono, przedstawiono danej osobie zarzuty, to przesłanka określona w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji zmaterializowała się po raz pierwszy w związku ze zmianą stadium postępowania przygotowawczego – przedstawieniem zarzutów. Wniesienie natomiast subsydiarnego aktu oskarżenia potwierdza jedynie, że mimo uprzedniego umorzenia tego postępowania zostaje ono zainicjowane ponownie i toczy się, a więc w istocie toczy się nadal przeciwko danej osobie.

Istotą subsydiarnego aktu oskarżenia jest uzyskanie przez pokrzywdzonego, po spełnieniu przesłanek, o których mowa w art. 55 § 1 k.p.k., uprawnienia do złożenia skargi subsydiarnej przeciwko konkretnej osobie, ale wyłącznie w stosunku do tej, wobec której uprzednio prowadzone

²⁴ D. Drązewicz, *Uwagi do art. 71*, w: *Kodeks postępowania karnego*, t. 1: Komentarz. Art. 1-424, pod red. D. Drązewicza, 2020, Legalis/el.

było postępowanie karne, które zostało zakończone, a także w stosunku do czynu tożsamego z tym, który objęty był postanowieniem kończącym postępowanie przygotowawcze²⁵. Istotne jest ponadto, że subsydiarny akt oskarżenia musi zostać uprzednio zbadany przez sąd pod względem formalnym. Wstępna jego weryfikacja obejmuje ustalenie, czy posiada on wszystkie wymagane prawem elementy formalne, czy został złożony przez uprawniony podmiot i w ustawowym terminie. Ujawnienie braków formalnych skutkuje zwrotem subsydiarnego aktu oskarżenia oskarżycielowi w celu jego uzupełnienia (art. 337 k.p.k.). Jeśli jednak nie jest możliwe jego poprawienie lub uzupełnienie, to niedopuszczalne jest ponowne samoistne wniesienie nowego aktu oskarżenia, poprawionego lub uzupełnionego w stosunku do tego pierwszego, ale po upływie terminu wskazanego w art. 55 § 1 k.p.k. Termin do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia ma charakter prekluzyjny, co oznacza, że jest on nieprzekraczalny, a czynność dokonana po jego upływie jest prawnie nieskuteczna – nie wywołuje skutków procesowych²⁶. Wynika z tego, że nieusunięcie braków formalnych subsydiarnego aktu oskarżenia w terminie wskazanym w art. 120 § k.p.k. skutkuje uznaniem subsydiarnego aktu oskarżenia za bezskuteczny – nieinicjujący postępowania karnego przeciwko osobie i niepowodujący stanu zawisłości sprawy przed sądem. Uzupełnienie lub poprawienie subsydiarnego aktu oskarżenia w terminie, o którym mowa w art. 337 § 1 k.p.k., powoduje z kolei wszczęcie takiego postępowania przeciwko osobie, a tym samym materializuje przesłankę, o której mowa w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji. Przełożony właściwy w sprawach osobowych musi więc zbadać nie tylko, czy pokrzywdzony skorzystał ze swojego uprawnienia do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia, ale przede wszystkim czy jego wniesienie było skuteczne, a zatem czy spowodowało zainicjowanie postępowania karnego przeciwko konkretnej osobie – czy sprawa zawiśla przed sądem wskutek wniesienia tego aktu oskarżenia.

Analogicznie jest w sytuacji wniesienia prywatnego aktu oskarżenia (art. 487 k.p.k.) bądź też ustnej lub pisemnej skargi (art. 488 § 1 k.p.k.). Należy bowiem zaznaczyć, że zgodnie z art. 485 k.p.k. w sprawach z oskarżenia prywatnego stosuje się przepisy o postępowaniu zwykłym, z zachowaniem przepisów rozdziału 52 k.p.k. (dotyczącego

²⁵ S. Szołucha, *Uwagi do art. 55, w: Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, pod red. J. Skorupki, 2020, Legalis/el.

²⁶ K. Wytrykowski, *Uwagi do art. 55, w: Kodeks postępowania karnego, t. 1: Komentarz. Art. 1-424*, pod red. D. Drązewicza, 2020, Legalis/el.

postępowania w sprawach z oskarżenia prywatnego). Również w tym przypadku wniesienie prywatnego aktu oskarżenia wymaga wstępnej jego kontroli przez sąd pod względem formalnym. Jeżeli nie spełnia on tych wymogów, a braki są tego rodzaju, że uniemożliwiają nadanie mu dalszego biegu, jak i w sytuacji braku polegającego na niewpłaceniu zryczałtowanej równowartości wydatków, prezes sądu wzywa oskarżyciela prywatnego do usunięcia tych braków w terminie 7 dni. Ich uzupełnienie powoduje, że prywatny akt oskarżenia jest skuteczny od chwili jego wniesienia. Tym samym z tą chwilą następuje zawisłość tej sprawy przed sądem. Nieusunięcie tych braków albo nieusunięcie ich we wskazanym wyżej terminie skutkuje tym, że nie jest on skuteczny – nie inicjuje postępowania przed sądem.

Konieczne jest także zaakcentowanie, że jednym z wymogów prywatnego aktu oskarżenia jest wskazanie osoby oskarżonego²⁷. Nie budzi zatem wątpliwości, że z chwilą skutecznego wniesienia prywatnego aktu oskarżenia postępowanie jurysdykcyjne skierowane jest przeciwko indywidualnie oznaczonej osobie. Skarga, o której nowa w art. 488 § 1 k.p.k., nie musi natomiast zawierać precyzyjnego wskazania osoby oskarżonego (sprawcy przestępstwa), jeśli pokrzywdzony nie potrafi zindywidualizować takiej osoby – nie ma wiedzy w tym zakresie. Nie stanowi przeszkody do wniesienia skargi z art. 488 § 1 k.p.k. brak wskazania danych indywidualizujących sprawcę przestępstwa bądź umożliwiających szybko jego indywidualizację. Skarga może być bowiem skierowana przeciwko anonimowemu sprawcy czynu. Oczywiście skierowanie takiej skargi do sądu nie może skutkować przyjęciem, że automatycznie zmaterializowała się przesłanka z art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji, bo nie indywidualizuje ona funkcjonariusza Policji jako osoby, przeciwko której toczy się to postępowanie. Ustalenia w tym zakresie i potwierdzenie, że sprawcą przestępstwa opisanego w skardze jest policjant, wymaga następczego potwierdzenia, czy oskarżyciel prywatny podtrzymuje swoje oskarżenie i żąda prowadzenia postępowania przeciwko tej konkretnie ustalonej osobie. Brak oznaczenia oskarżonego, którego nie jest w stanie zindywidualizować oskarżyciel

²⁷ A. Świątłowski, *Uwagi do art. 487*, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, pod red. J. Skorupki, 2020, Legalis/el. W doktrynie prezentowane jest również stanowisko przeciwne, zgodnie z którym prywatny akt oskarżenia może odnosić się do anonimowego oskarżonego, którego danych osobowych i adresowych pokrzywdzony samodzielnie nie jest w stanie ustalić (P. Gensikowski, *Uwagi do art. 487*, w: *Kodeks postępowania karnego*, t. 1: *Komentarz. Art. 1–424*, pod red. D. Drajewicza, 2020, Legalis/el.).

prywatny, traktowany jest jako brak formalny skargi. Po dokonaniu stosownych ustaleń przez Policję (art. 488 § 2 k.p.k.) albo przez sąd oskarżyciel prywatny jest o tym informowany i jednocześnie wzywany do uzupełnienia tego braku w trybie art. 120 § 1 k.p.k. przez złożenie stosowanego oświadczenia, które umożliwia podtrzymanie złożonej przez niego uprzednio skargi i jednocześnie skierowanie postępowania przeciwko konkretnej (ustalonej) osobie. Oskarżyciel prywatny ma bowiem prawo do dokonania wyboru, czy będzie popierać prywatny akt oskarżenia przeciwko ustalonemu sprawcy (wobec niektórych z nich) albo czy jego wolą jest odstąpienie od oskarżenia²⁸. Oświadczenie podtrzymujące wniesiony prywatny akt oskarżenia przeciwko konkretnej osobie skutkuje tym, że umożliwia skierowanie przeciwko niej postępowania, nadając jej status oskarżonego. Inicjuje to tym samym postępowanie karne *ad personam*, z tym jednak zastrzeżeniem, że odnosi się ono wyłącznie do osoby albo osób, które zostały objęte oświadczeniem oskarżyciela prywatnego. W uzupełnieniu należy dodać, że jeśli w skardze wskazano osobę sprawcy, to złożenie jej do Policji także wywołuje ten skutek, że postępowanie od tej chwili toczy się przeciwko konkretnej osobie²⁹.

Podsumowanie

W założeniu ustawodawcy świadczenie motywacyjne stanowić ma instrument, który spowoduje zatrzymanie w czynnej służbie tych funkcjonariuszy, którzy są uprawnieni do przejścia na zaopatrzenie emerytalne. Najistotniejszym bowiem warunkiem umożliwiającym przyznanie tego świadczenia jest posiadany przez funkcjonariusza staż służby. Świadczenie motywacyjne nie przysługuje jednak automatycznie wszystkim policjantom posiadającym co najmniej 25-letni staż służby. Ustawodawca przewidział również wiele przesłanek, których zmaterializowanie się stanowi przeszkodę do jego przyznania. Jedną z nich jest wszczęcie postępowania karnego przeciwko funkcjonariuszowi. Przełożony właściwy w sprawach osobowych zobowiązany jest zatem do ustalenia, czy w postępowaniu karnym nastąpiła zmiana jego stadium z *in rem* w *ad personam*. Zastrzeżenia wszakże wymaga, że jest on związany decyzjami, które zapadły w procesie karnym, i nie może dokonywać

²⁸ P. Gensikowski, *Uwagi do art. 487*.

²⁹ Wyrok SN – Izba Karno z 1 III 2013 r., sygn. III KK 218/12, Legalis nr 662852.

żadnych samodzielnych ustaleń w tym zakresie, gdyż nie może wkraczać w kompetencje zastrzeżone dla innego podmiotu. Jak wykazano, zmiana stadium postępowania karnego uzależniona jest od tego, jakiego przestępstwa dotyczy. Jeśli jest to przestępstwo publicznoskargowe, zmiana następuje w związku z przedstawieniem zarzutów konkretnej osobie. Co do zasady proces karny łączy przedstawienie zarzutów z sekwencją czynności polegających na sporządzeniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów, ich ogłoszeniu podejrzanemu i przesłuchaniu go w tym charakterze. Jednakże, jak dowiedziono, przenoszenie wszystkich reguł procesu karnego na grunt pragmatyki służbowej nie jest ani konieczne, ani niezbędne. Wykładnia normy zawartej w art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji winna bowiem uwzględniać funkcję i cel tego przepisu, a przede wszystkim specyfikę danej regulacji. Stąd też, jak zaakcentowano w niniejszym opracowaniu, wszczęcie postępowania przeciwko policjantowi winno być utożsamiane już z samym faktem sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów, bez konieczności dopełnienia pozostałych czynności będących elementami instytucji przedstawienia zarzutów.

Odmiennie jest natomiast w sytuacji określonej w art. 55 § 1 k.p.k. albo w postępowaniach dotyczących przestępstw prywatnoskargowych. Już samo wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia, prywatnego aktu oskarżenia lub skargi skutkuje skierowaniem postępowania przeciwko osobie (pod warunkiem że w skardze wskazano osobę sprawcy). Przełożony właściwy w sprawach osobowych zobligowany jest jednak do ustalenia, czy wymienione akty oskarżenia albo skarga zostały wniesione skutecznie i spowodowały zawisłość sprawy przed sądem. Tylko w ten sposób zostaje zainicjowane postępowanie jurysdykcyjne przeciwko osobie, która uzyskuje w nim status oskarżonego.

Ustalenie przedmiotowych okoliczności jest o tyle istotne, że skutkuje odmową przyznania świadczenia motywacyjnego, a jeśli zostało ono już w przeszłości przyznane – koniecznością stwierdzenia ustania prawa do jego wypłaty (art. 120a ust. 8 ustawy o Policji). Prawo do wypłaty świadczenia motywacyjnego ustaje natomiast w miesiącu, w którym decyzja, o której mowa w art. 120a ust. 8 ustawy o Policji, stała się ostateczna (art. 120a ust. 13 ustawy o Policji).

Pewnym mankamentem omawianej regulacji jest brak stosownych przepisów, które dotyczyłyby sytuacji, w której uprzednio zainicjowane postępowanie karne zakończyłoby się umorzeniem albo też wyrokiem uniewinniającym. Przepisy pragmatyki służbowej nie przewidują

bowiem żadnej formy rekompensaty lub też wypłaty świadczenia motywacyjnego za okres, w którym prowadzone było postępowanie karne, jeśli zakończyło się ono pozytywnie dla funkcjonariusza. W założeniu świadczenie to ma mieć charakter motywacyjny i ma na celu zatrzymanie w służbie doświadczonych funkcjonariuszy z ponad 25-letnim stażem służby. Jeśli natomiast policjant jest zaangażowany w postępowanie karne (co do którego ma nawet przekonanie, że zakończy się wobec niego ze skutkiem pozytywnym), to w obliczu obecnie obowiązujących przepisów, nie uzyskuje gwarancji, że w takim przypadku otrzyma to świadczenie, które należne byłoby mu, gdyby postępowanie karne nie było wobec niego prowadzone. Skutkować to może tym, że policjanci, wobec których zostanie zainicjowane postępowanie karne, odchodzić będą ze służby, ponieważ nie będą motywowani do jej pełnienia tak jak inni funkcjonariusze uprawnieni do świadczenia motywacyjnego i jednocześnie będą świadomi braku uprawnienia do przyznania im takiego świadczenia za okres, w którym toczyło się wobec nich postępowanie karne, jeśli finalnie zakończy się ono umorzeniem albo uniewinnieniem. Dotyczy to w szczególności postępowań karnych o przestępstwa prywatnoskargowe, które mogą być inicjowane przez osoby nieposiadające dostatecznej wiedzy prawniczej albo też podejmowane wyłącznie w celu wywołania negatywnych skutków dla funkcjonariusza.

De lege ferenda zasadne byłoby stworzenie odpowiednich mechanizmów umożliwiających wypłatę świadczenia motywacyjnego w przypadku zakończenia postępowania karnego umorzeniem albo uniewinnieniem funkcjonariusza za okres, w którym się ono toczyło i w którym funkcjonariusz z co najmniej 25-letnim stażem służby pełnił ją. Zasadne byłoby również wyłączenie spod zakresu normy zawartej w przepisie art. 120a ust. 7 pkt 2 ustawy o Policji postępowań o przestępstwa prywatnoskargowe jako przesłanki skutkującej odmową przyznania świadczenia motywacyjnego. Zainicjowanie tego rodzaju postępowania, co zostało już zaznaczone, nie musi być bowiem uzasadnione gruntowną znajomością przepisów prawa przez oskarżyciela prywatnego, ale wynikać wyłącznie z jego osobistego negatywnego stosunku do danego funkcjonariusza. Z kolei samo wniesienie prywatnego aktu oskarżenia inicjuje postępowanie karne przeciwko funkcjonariuszowi, mimo że podnoszone w nim zarzuty mogą być całkowicie niezasadne. Fakt ten natomiast w sposób automatyczny skutkuje pozbawieniem policjanta prawa do świadczenia motywacyjnego.

REFUSAL TO GRANT AN INCENTIVE BENEFIT IN THE EVENT OF CRIMINAL PROCEEDINGS BEING INITIATED AGAINST A POLICE OFFICER

Summary

On October 1st 2020, a new institution was introduced to the Act on the Police – the incentive benefit. It is intended by the legislature to keep officers with at least 25 years active service. Awarding this benefit depends on the period of service held by the officer. The regulation relating to the incentive benefit also provides for a number of negative premises, the materialization of which results in the refusal to grant the benefit. This article is entirely devoted to the issue related to the refusal to grant an incentive benefit in the cause of initiating criminal proceedings against a Police officer. It was therefore necessary to indicate at what point the stage of criminal proceedings changes from *in rem* to *ad personam*, because this results in initiating them against a specific person. The change in the stage of criminal proceedings depends on the offence it concerns. If it is a public prosecution offense, the change takes place in connection with the presentation of charges to the specific person. However, in the context of Art. 120a (7) (2) Act on the Police, the initiation of criminal proceedings against a specific person should be equated with the very fact of drawing up a decision on the presentation of charges. However, it is different in the situation specified in Art. 55 § 1 of The Code of Criminal Procedure, or in proceedings in cases prosecuted by private prosecution. The mere submitting of a subsidiary indictment, private indictment or complaint results in the initiation of proceedings against a specific person, provided that they have been submitted effectively. It was also emphasized that the administrative authority is bound by decisions undertaken in the criminal proceedings and cannot make any independent determinations in this regard, as it cannot interfere with the competences reserved to another entity.

Keywords: Police – police officer – service – incentive benefits – criminal proceedings

LITERATURA

- Drajewicz D., *Uwagi do art. 71, w: Kodeks postępowania karnego, t. 1: Komentarz. Art. 1–424*, pod red. D. Drajewicza, 2020, Legalis/el.
- Gacek P., *Obligatory suspension of a Police officer from official duties*, „Acta Iuris Stetinensis” 2019, no. 4(28).
- Gardocki L., *Prawo karne*, Warszawa 1999.
- Gensikowski P., *Uwagi do art. 487, w: Kodeks postępowania karnego, t. 1: Komentarz. Art. 1–424*, pod red. D. Drajewicza, 2020, Legalis/el.
- Grzegorzczak T., Tylman J., *Postępowanie karne*, Warszawa 2007.
- Marszał K., *Proces karny*, Katowice 1998.

- Nowikowska M., *Uwagi do art. 39, w: Ustawa o Policji. Komentarz*, pod red. K. Chałubińskiej-Jentkiewicz, J. Kurek, 2021, Legalis/el.
- Nowikowska M., *Uwagi do art. 120a, w: Ustawa o Policji. Komentarz*, pod red. K. Chałubińskiej-Jentkiewicz, J. Kurek, 2021, Legalis/el.
- Szołucha S., *Uwagi do art. 55, w: Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, pod red. J. Skorupki, 2020, Legalis/el.
- Światłowski A., *Uwagi do art. 487, w: Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, pod red. J. Skorupki, 2020, Legalis/el.
- Waltoś S., *Proces karny*, Warszawa 2003.
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018.
- Wytrykowski K., *Uwagi do art. 55, w: Kodeks postępowania karnego, t. 1: Komentarz. Art. 1–424*, pod red. D. Drajewicza, 2020, Legalis/el.

